

5.1. pielikums

Rīgas brīvostas paplašināšanās un Krievu salas lielo ķīru ligzdošanas kolonijas aizsardzība

Lielo ķīru ligzdošanas kolonijas klātbūtne Krievu salā (2003.g. - 200 pāru, 2006.g. – 1500 pāru) radījusi konflikta situāciju starp attīstības plānā paredzēto ostas paplašināšanos un dabas aizsardzības interesēm. Lielais ķīris saskaņā ar LR likumdošanu ir īpaši aizsargājama suga, kuras ligzdošanas koloniju vietās, ja tur ligzdo ne mazāk kā 20 pāru šo putnu, ir veidojami mikroliegumi (MK 2000.g. 14. novembra Noteikumu Nr. 396 1. pielikums). Mikrolieguma noteikumi izslēdz dzīvotnes iznīcināšanu, tāpēc mikrolieguma izveidošanas gadījumā plānotā termināla izveide būtu pretrunā ar MK noteikumiem.

Izvērtējot Krievu salas lielo ķīru kolonijas saglabāšanas iespējas, jāņem vērā sugas statuss un bioloģijas īpatnības, šo putnu koloniju vēsture Daugavas lejtecē, kā arī Krievu salas pārveides laika grafiks un iespējas tajā izdarīt korekcijas, lai attālinātu tieši kolonijas vietas pārveidi, resp. tās eksistences vardarbīgu izbeigšanu.

Statuss un bioloģijas īpatnības

Īpaši aizsargājamās sugas statuss un mikroliegumu veidošana izriet no lielo ķīru koloniju pozitīvās lomas citu putnu piesaistē. Kaut lielo ķīru skaits Latvijā kopš 1986. gada samazinājies, tostarp Rīgā no 15570 pāriem līdz 2600 pāriem 2003. gadā, suga nav uzskatāma par apdraudētu. Tā ir ļoti plastiska ligzdošanas substrāta izvēlē (virsūdens augāja ceri, zālaugiem klātas salas, plakani jumti), ja kolonija netiek traucēta – ļoti toleranta pret cilvēku tuvumu, toties Amerikas ūdeles u.c. sauszemes plēsēju klātbūtne izsauc kolonijas vietas maiņu.

Koloniju vēsture Daugavas lejtecē

Lielo ķīru skaits kolonijās Rīgā, pateicoties sugas sinantropizācijai un antropogēnās barības neierobežotajam piedāvājumam, 20. gs. 80. gados sasniedza 15570 pārus. Ļoti lielas kolonijas izveidojās Daugavgrīvā (ap 8000 pāru), Bolderājas attīrīšanas dīķos (6000 pāru), Vecdaugavā (ap 7000 pāru), Krēmeros (500 pāru), Krievu salā

(epizodiski, desmiti līdz 200 pāru), Mīlestības salā (līdz 250 pāriem, neregulāri), Žurku salā (2003.g. - 1350 pāru), uz Preses Nama un RTU jumtiem (augošanas kolonijas, 2006.g. - 556 pāru). 2006.g. lielā ķīra kolonijas Daugavas lejtecē bija zināmas tikai uz minētajiem PN un RTU jumtiem un Krievu salā. Kolonijas izzudušas – Daugavgrīvā un Krēmeros, iespējams, arī Mīlestības salā – nepiemērota augāja izveidošanās dēļ, Vecdaugavā – lapsas klātbūtnes dēļ, Žurku salā, visticamāk, Amerikas ūdeles klātbūtnes un nelabvēlīga augāja dēļ. Ļoti ticams, ka Žurku salas lielie ķīri ir pārcēlušies uz Krievu salu.

Krievu salas lielo ķīru kolonijas pārceļšanās iespējas

Lielo ķīru kolonijas nav mūžīgas – nelabvēlīga augāja attīstības un plēsēju darbības dēļ tās mēdz mainīt vietu. Tāpēc priekšnoteikums kolonijas pāriešanai uz citu vietu ir optimālu apstākļu radīšanas divās Krievu salai vistuvākajās kādreizējās ligzdošanas vietās – Žurku salā un Mīlestības salā. Šai nolūkā būtu nepieciešams sekojošais.

Žurku sala. Veikt visu koku un krūmu novākšanu (nociršanu, sadedzināšanu) līdz 2007.g. februāra beigām, kā arī, sākot ar martu un līdz 10. jūnijam, turēt uzstādītus un ik dienas kontrolēt četrus Amerikas ūdeles slazdus.

Mīlestības sala. Līdz 2007.g. vairošanās sezonai (ieskaitot) veikt salas papildu izpēti, lai noteiktu vietas, kur vienlaidus niedrāja fragmentācija varētu radīt vispiemērotāko situāciju lielo ķīru ligzdošanai. Pati fragmentācija, lietojot daudzfunkcionālo agregātu SEIGA, būtu veicama, sākot no 2007.g. 15. jūlija līdz 15.septembrim, kad ir optimālais laiks niedru zemūdens pļaušanai. Veikto darbu rezultātā sala varētu kļūt piemērota lielo ķīru ligzdošanai 2008. gadā.

Daugavgrīvas un Krēmeru dabas liegums. 2008. gadā veikt lielajiem ķīriem un citiem ūdensputniem mazpiemēroto vienlaidus niedrāju fragmentāciju (lietojot SEIGU), lai paplašinātu lielo ķīru ligzdošanas iespējas to kādreizējo koloniju vietās.

Šādos apstākļos dzīvotnes bojāeja Krievu salā varētu izsaukt kolonijas pārceļšanos uz sagatavotajām alternatīvajām ligzdošanas vietām.

LU Bioloģijas institūta Ornitoloģijas lab. vadītājs
Jānis Vīksne, Prof. Dr.biol., LZA īstenais loceklis
2006.g. 19. novembris